

**UCHWAŁA NR XLVII/292/24
RADY GMINY CZEREMCHA**

z dnia 15 lutego 2024 r.

w sprawie uchwalenia Programu Wspierania Rodziny Gminy Czeremcha lata 2024-2026

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2023 r. poz. 40; zm.: Dz. U. z 2023 r. poz. 572, poz. 1463 i poz. 1688) oraz art. 176 pkt 1 i art. 179 ust. 2 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. z 2023 r. poz. 1426; zm.: Dz. U. z 2023 r. poz. 1429) Rada Gminy Czeremcha uchwała, co następuje:

§ 1. Uchwala się Program Wspierania Rodziny Gminy Czeremcha na lata 2024 - 2026, stanowiący załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Wójtowi Gminy Czeremcha.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodniczący Rady

Mikołaj Wasiluk

Załącznik
do uchwały Nr XLVII/292/24
Rady Gminy Czeremcha
z dnia 15 lutego 2024 r.

Program Wspierania Rodziny Gminy Czeremcha na lata 2024-2026

WSTĘP

Rodzina, jako najmniejsza grupa społeczna leży u podstaw społeczeństwa, buduje je i wpływa na jego rozwój. Stanowi jednocześnie tzw. grupę odniesienia, z którą człowiek świadomie i mocno identyfikuje się jako jej członek i reprezentant, odkrywa, przejmuje i współtworzy kultywowane w niej poglądy, postawy, obyczaje i wzory postępowania.

Prawidłowe relacje w rodzinie chronią przed powstawaniem problemów społecznych, zwłaszcza przed uzależnieniami, przemocą i niedostosowaniem społecznym. Dlatego też, tak istotne jest podjęcie zintegrowanych, złożonych działań w oparciu o pomoc specjalistów oraz instytucji wspierających rodziny w momencie, gdy w jej funkcjonowaniu pojawiają się lub występują różnego rodzaju trudności i dysfunkcje, których przezwyciężenie może okazać się niemożliwe bez długotrwałego i wielopoziomowego wsparcia ze strony służb społecznych. Wszystko po to, aby poprawić funkcjonowanie całej rodziny oraz zapewnić dziecku warunki do prawidłowego rozwoju.

Niniejszy Program jest kontynuacją i uzupełnieniem Gminnego Programu Wspierania Rodziny realizowanego w Gminie Czeremcha w latach 2021-2023. Opracowany został w oparciu

o art. 176 ustawy z dnia 9 czerwca 2011r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (tj. Dz. U. z 2023 r. poz. 1426 z późn. zm.) w myśl którego gmina opracowuje i realizuje 3 – letnie gminne programy wspierania rodziny. Założenia Programu stawiają na rozwój zintegrowanego systemu wsparcia rodzin w gminie Czeremcha poprzez realizację szeregu kompleksowych działań. Opracowanie i realizacja Programu będzie również spójna ze Strategią Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Czeremcha na lata 2021-2027.

I. PODSTAWY PRAWNE

Do aktów prawnych regulujących treść programu oraz wpływających na jego realizację należą:

- ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. z 2023 r. poz. 1426),
- ustawa z dnia 25 lutego 1964 r. Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz. U. z 2023 r., poz. 2809),
- ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2023 r., poz. 901 z późn. zm.),

- ustawa z dnia 4 listopada 2016 r. o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin „Za życiem” (Dz. U. z 2023 r., poz. 1923),
- ustawa z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych (Dz. U. z 2023 r., poz. 390 z późn. zm.),
- ustawa z dnia 7 września 2007 r. o pomocy osobom uprawnionym do alimentów (Dz. U. z 2023 r., poz. 1993 z późn. zm.),
- ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U z 2021 r., poz. 1249)
- ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (Dz. U. z 2021 r., poz. 2151 z późn. zm.),
- ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii (Dz. U. z 2023 r., poz. 1939 z późn. zm.)
- ustawa z dnia 11 lutego 2016 r. o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci (Dz. U. z 2023 r., poz. 810 z późn. zm.),
- ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz. U. z 2022 r., poz. 2230 ze zm.).

II. DIAGNOZA ŚRODOWISKA

1. DEFINICJA RODZINY, TYPOLOGIA RODZIN I JEJ FUNKCJE

1.1. Rodzina

Według prawa rodzinnego, tj. Kodeksu Rodzinnego i Opiekuńczego rodziną jest związek małżeński kobiety i mężczyzny. Rodzina, która powstaje w chwili formalnego zawarcia związku małżeńskiego może obejmować co najwyżej dwa pokolenia tj. oprócz małżonków obejmuje ona dzieci. Dzieci są częścią rodziny do czasu wspólnego zamieszkiwania ze swoimi rodzicami.

Pojęcie rodziny nie oznacza jednak konieczności występowania pokrewieństwa pomiędzy jej członkami, gdyż rodziną w świetle prawa rodzinnego będą także rodziny zastępcze spokrewnione

i niespokrewnione.

Na gruncie ustawy o pomocy społecznej pojęcie rodziny nie jest oparte na więzach pokrewieństwa. Za rodzinę w powyższym akcie, zgodnie z art. 6 pkt 14, uznaje się osoby spokrewnione i niespokrewnione, pozostające w faktycznym związku, wspólnie zamieszkujące i gospodarujące, przy czym te dwie przesłanki muszą być spełnione łącznie. W tym ujęciu rodziną jest więc także związek konkubencki.

Punktem wyjścia do określenia zadań Gminnego Programu Wspierania Rodziny na lata 2024-2026 jest analiza danych o osobach i rodzinach objętych wsparciem Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Czeremsze, instytucji współpracujących i działających na rzecz dzieci i ich rodzin.

Ustawa z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej określa rodzinę jako „osoby spokrewnione lub niespokrewnione pozostające w faktycznym związku, wspólnie zamieszkujące

i gospodarujące”. Pozycja społeczna rodziny, jej charakter oraz role i układ stosunków między członkami zależne są m. in. od wypełniania funkcji, jakie są jej powierzone.

Wraz z upływem czasu zmieniają się funkcje i wzory rodziny. Gwałtowne i wielorakie przemiany wywierają na rodzinę wpływ zarówno pozytywny, jak i negatywny powodujący dysfunkcjonalność rodziny. Naruszone zostają podstawowe normy regulujące funkcjonowanie rodziny i jej członków w samej rodzinie i poza nią. Socjologowie zauważają wiele czynników, które w różnym stopniu mogą uniemożliwić wypełnianie podstawowych funkcji. Wymieniają makrospołeczne i mikrospołeczne przyczyny dysfunkcjonalności rodzin. Do przyczyn makrospołecznych zaliczają:

- uboczne skutki urbanizacji i industrializacji;
- wynikające z powyżej wymienionych procesów przemiany więzi społecznej;
- znaczne osłabienie kontroli społecznej;
- anonimowość życia jednostki
- na skutek oddzielenia zakładów pracy od grup rodzinnych.

Natomiast wśród przyczyn mikrospołecznych najczęściej wyróżnia się:

- trudne warunki materialne i mieszkaniowe, które rzutują na zaspakajanie potrzeb biologicznych, rozwojowych i wychowawczych rodziny;
- brak czasu wpływający na niewłaściwą organizację życia rodziny, szczególnie brak czasu dla dzieci i ich problemów;
- brak opieki nad dziećmi w przypadku, gdy oboje rodzice pracują;
- niska kultura i brak umiejętności wychowawczych rodziców;
- niedojrzałość emocjonalna i/lub społeczna do zawarcia związku małżeńskiego;
- alkoholizm;
- bezrobocie;
- zaburzenie więzi rodzinnych poprzez wyjazdy zarobkowe (eurosieroctwo)¹.

¹ Danilewicz W., Pomoc dziecku i rodzinie w środowisku lokalnym, Białystok 1995, s. 46.

Można zaobserwować, że rodzina podlega jednocześnie wpływowi wielu różnych negatywnych czynników powiązanych ze sobą. Skutki nieprawidłowego funkcjonowania rodziny oczywiście najdotkliwiej odczuwają dzieci. Konsekwencje te mają wymiar fizyczny, psychologiczny i społeczny. Dewiacje, trudności wychowawcze, przestępczość, patologie to problemy z którymi musi zmagać się system wsparcia społecznego, by nie dopuścić do tragedii dziecka lub powołania za jego przyczyną kolejnej rodziny dysfunkcyjnej.

1.2 Typologia rodziny

Najlepsze warunki do rozwoju człowieka ma rodzina pełna. Jest to taka rodzina w której mężczyzna i kobieta związani są węzłem małżeńskim, mieszkają razem, i wspólnie wychowują swoje dzieci. Rodzina taka może mieć różnorodny obraz i może to być:

1. rodzina zdrowa, wydolna wychowawczo oraz w dobrej sytuacji materialnej,
2. rodzina zdrowa, lecz biedna, w złej sytuacji materialnej,
3. rodzina zdrowa, wydolna finansowo, lecz niewydolna wychowawczo,
4. rodzina zdrowa, niewydolna wychowawczo, biedna,
5. rodzina zdrowa psychicznie i moralnie, lecz z nękającymi ją chorobami przewlekłymi, chorymi lub upośledzonymi dziećmi,
6. rodzina patologiczna.

Przeciwieństwem wyżej opisanej rodziny pełnej jest rodzina niepełna, czyli taka, w której rolę wychowawczą dzieci sprawuje tylko jedno z małżonków. Model takiej rodziny to: dziecko-matka, dziecko-ojciec, Rodzina ta może mieć następujący charakter:

- niepełna pozytywna ,zdrowa, wydolna wychowawczo, stabilna, zamożna,
- niepełna pozytywna, wydolna wychowawczo, w złej sytuacji finansowej,
- niepełna zagrożona, z różnymi trudnościami,
- niepełna patologiczna.

Jednym z rodzajów rodzin niepełnych jest także rodzina zastępcza, która zajmuje się wychowaniem i rozwojem dzieci, których rodzice nie są w stanie wychować, bądź zmarli.

Kolejnym typem jest rodzina samotnej matki, są to wdowy samotnie wychowujące dzieci, kobiety rozwiedzione oraz panny z dziećmi.

Następną kategorię stanowią rodziny zrekonstruowane, gdzie rodzic zawarł powtórny związek małżeński, a w którym wychowują się dzieci:

- z różnych związków,
- z poprzednich związków oraz z aktualnego,

- opuszczone przez ojca lub matkę z poprzedniego, ale nie z pierwszego związku małżeńskiego.

Dla dzieci żyjących w takim typie rodzin ważne jest, aby rodzinę charakteryzował silny związek emocjonalny między dziećmi i rodzicami.

Specyficzną formą rodziny jest konkubinat czyli nieformalny związek. W takiej nieformalnej rodzinie proces wychowawczy będzie zależeć od tego, kim są ludzie go tworzący. Dla dziecka ważne jest to, aby niezależnie od typu rodziny, w jakiej jest wychowywane, zostały zaspokojone jego potrzeby biologiczne, a przede wszystkim psychiczne.

Jednym z rodzajów rodzin niepełnych jest także rodzina zastępcza, która zajmuje się wychowaniem i rozwojem dzieci, których rodzice nie są w stanie wychować, bądź zmarli.

Kolejnym typem jest rodzina samotnej matki. Najlicniejszą grupę stanowią tu wdowy samotnie wychowujące dzieci, kobiety rozwiedzione oraz panny z dziećmi.

Czwartą kategorię stanowią rodziny zrekonstruowane, gdzie rodzic zawarł powtórny związek małżeński, a w którym wychowują się dzieci:

- z różnych związków,
- z poprzednich związków oraz z aktualnego,
- opuszczone przez ojca lub matkę z poprzedniego, ale nie z pierwszego związku małżeńskiego.

Dla dzieci żyjących w takim typie rodziny ważne jest, aby rodzinę charakteryzował silny związek emocjonalny między dziećmi i rodzicami.

Specyficzną formą rodziny jest konkubinat (nieformalny związek). W tej nieformalnej rodzinie proces wychowawczy będzie zależeć od tego, kim są ludzie go tworzący. Dla dziecka ważne jest to, aby niezależnie od typu rodziny, w jakiej jest wychowywane, zostały zaspokojone jego potrzeby biologiczne, a przede wszystkim psychiczne.

1.3 Funkcje rodziny

Rodzina jest przede wszystkim środowiskiem wychowawczym, które tworzy zarówno oddziaływania zamierzone, jak też samorzutne, o charakterze pozytywnym, prowadzące do rozwoju dziecka.

W związku z koniecznością zaspokajania licznych potrzeb swoich członków oraz realizowania celów, instytucja rodzinna jako grupa społeczna posiada istotną cechę, mianowicie realizuje pewne funkcje.

Funkcje rodziny są ściśle związane z jej strukturą.

Jako podstawowe funkcje rodziny wymienia się:

- prokreacyjną, daje ona zapewnienie rozrostu demograficznego społeczeństwa.

- produkcyjną, ważna funkcja dla rozwoju każdego społeczeństwa. Opiera się ona na przygotowywaniu i dostarczaniu nowych osób jako pracowników na rynek pracy.
- opiekuńczą, zaspokajającą podstawowe działania związane z opieką i funkcjonowaniem.
- „socjalizacyjną, przekazującą tradycje, narodowy język, wzory zachowań oraz wartości kulturalne.
- ekonomiczną, zapewnienie i zaspokojenie materialnych potrzeb rodziny oraz poszczególnych członków jednostek.
- Społeczną wynikającą z pochodzenia danej rodziny, co klasyfikuje rodzinę w strukturach społeczeństwa.

2. DANE PODSTAWOWE O GMINIE

Gmina Czeremcha położona jest na terenie powiatu hajnowskiego w południowowschodniej części województwa podlaskiego na Wysoczyźnie Podlasko-Białoruskiej w Makroregionie Niziny Północno-Podlaskiej oraz Mezoregionie Równiny Bielskiej. Gmina graniczy od północy z gminą Kleszczele, od strony zachodniej z gminą Milejczyce, od południowego wschodu z gminą Nurzec Stacja, zaś od wschodu gmina graniczy z Republiką Białorusi.

Zgodnie z danymi gmina liczy 12 sołectw w skład, których wchodzi 12 miejscowości.

2.1 Struktura wiekowa

Na koniec roku 2023 liczba ludności gminy Czeremcha wynosiła 2868 i była niższa niż w latach 2021-2022 (w 2021r. – 2995, w 2022r. – 2932). W roku 2023 większość wśród ogółu mieszkańców gminy stanowiły osoby w wieku produkcyjnym (w 2021r. – 57,46%, w 2022r. – 56,95%, w 2023r. – 56,66%). W analizowanym okresie na podobnym poziomie jest liczba dzieci i młodzieży, systematycznie spada liczba osób w wieku produkcyjnym, natomiast z roku na rok zwiększa się liczba osób starszych. Dane w tym zakresie przedstawia poniższa tabela.

Tabela 1. Ludność gminy - struktura wiekowa w latach 2018-2020

Liczba ludności gminy	2021	%	2022	%	2023	%
wiek przedprodukcyjny	415	13,86	413	14,09	392	13,67
wiek produkcyjny	1721	57,46	1670	56,95	1625	56,66
wiek poprodukcyjny	859	28,68	849	28,96	851	29,67
ogółem	2995		2932		2868	

Źródło danych: Urząd Gminy Czeremcha

W analizowanym okresie tj. latach 2021-2023 na terenie gminy był odnotowywany coroczny wzrost liczby zgonów: 2021r. - 69 , 2022 r. – 71, 2023 r. -53 . W tym samym okresie na terenie gminy Czeremcha urodziło się w roku 2021r.- 9 dzieci, 2022 r.- 15 dzieci, a w 2023 r.- 19 dzieci.

2.2 Edukacja i wychowanie

Życie dziecka wypełniają dwa obszary – rodzina i szkoła. Obydwa wpływają na siebie i stanowią podstawę kształtowania się osobowości młodego człowieka. Środowisko w jakim żyje i rozwija się dziecko daje podstawy i wzorce do kształtowania swojego poglądu na otaczający go świat.

W gminie Czeremcha funkcjonuje Zespół Szkolno-Przedszkolny który składa się ze Szkoły Podstawowej oraz Przedszkola. Młodzież z gminy ma również możliwość kontynuowania nauki m.in. w Hajnówce, Bielsku Podlaskim Łapach czy Białymstoku, gdzie znajdują się szkoły zawodowe, technika i licea.

Tabela 2. Ilość dzieci uczęszczających do Szkoły Podstawowej oraz Przedszkola w Czeremsze

Lp.	Nazwa placówki	Liczba dzieci - uczniów	
		2020/2021	2021/2022
1.	Szkoła Podstawowa w Czeremsze	129	142
2.	Przedszkole w Czeremsze	64	59
Ogółem:		193	201

Źródło danych: Zespół Szkolno – Przedszkolny w Czeremsze

W analizowanym okresie czasu liczba dzieci uczęszczających do Zespołu Szkolno-Przedszkolnego w Czeremsze uległa zmniejszeniu.

Zespół Szkolno-Przedszkolny w Czeremsze realizuje programy profilaktyczne i wychowawcze, organizuje zajęcia pozalekcyjne, w tym koła zainteresowań. Gmina organizuje dowozy uczniów do szkół.

Tabela 3. Zajęcia dodatkowe w Szkole Podstawowej w Czeremsze

Lp.	Rodzaj zajęć	Liczba dzieci - uczniów			
		2020/2021		2021/2022	
		Szkoła Podstawowa	Przedszkole	Szkoła Podstawowa	Przedszkole
1.	dydaktyczno-wyrównawcze	11	-	17	-
2.	korekcyjno – kompensacyjne	17	2	19	1
3.	logopedyczne	6	1	8	1
4.	rozwijające kompetencje emocjonalno-społeczne	9	1	9	1
5.	rewalidacyjne	1	1	3	1
Nauczyciel współorganizujący kształcenie ucznia niepełnosprawnego		-	1	-	1
Ogółem:		44	6	56	5

Źródło danych: Zespół Szkolno – Przedszkolny w Czeremsze

2.3. Pomoc społeczna i świadczenia rodzinne

Zadania pomocy społecznej w gminie Czeremcha wykonuje Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Czeremsze. W celu poprawienia sytuacji materialnej rodzin z dziećmi oraz wyrównania szans edukacyjnych i rozwojowych beneficjentom Ośrodka Pomocy Społecznej świadczona jest pomoc w ramach ustaw: ustawa o pomocy społecznej, ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, ustawa o wspieraniu kobiet w ciąży i rodzin „Za życiem”, ustawa

o przeciwdziałaniu przemocy domowej, ustawa o świadczeniach rodzinnych oraz ustawa o pomocy osobom uprawnionym do alimentów. Ze wsparcia udzielanego przez GOPS mogą korzystać

osoby i rodziny, które spełniają określone warunki przedstawione w poszczególnych aktach prawnych. Pomocy społecznej udziela się osobom i rodzinom w z powodu: ubóstwa, sieroctwa, bezrobocia, bezdomności, niepełnosprawności, długotrwałej lub ciężkiej choroby, przemocy w

rodzinie, potrzeby ochrony ofiar i handlu ludźmi, potrzeby ochrony macierzyństwa lub wielodzietności, bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego, zwłaszcza w rodzinach niepełnych lub wielodzietnych. Pomoc społeczna ma wspierać je w usamodzielnieniu się oraz integracji ze środowiskiem. W ramach pomocy społecznej przyznaje się i wypłaca świadczenia, wykonuje pracę socjalną, ocenia i analizuje zjawiska skutkujące sytuacjami wymagającymi wsparcia oraz rozwija nowe formy pomocy.

Tabela 4. Powody korzystania z pomocy społecznej

L.p	Wyszczególnienie	2021	2022	2023
1.	Ogólna liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej w tym:	140	137	135
2.	Rodziny z dziećmi	47	45	40
3.	Korzystających ze względu na ubóstwo	131	116	78
4.	Korzystających ze względu na bezrobocie	138	137	98
5.	Rodziny bezradne w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego	12	11	8
6.	Rodziny niepełne, bezradne w sprawach opiekuńczo-wychowawczych	12	9	6
7.	Rodziny dotknięte niepełnosprawnością	34	34	29
8.	Ochrona macierzyństwa	14	12	12
9.	Wielodzietność rodzin	13	12	9

Źródło danych: Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Czeremsze

W 2023 roku najczęściej występującymi przyczynami trudnej sytuacji życiowej, a jednocześnie powodami ubiegania się o pomoc społeczną, wskazanymi przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej były: bezrobocie, ubóstwo, niepełnosprawność w rodzinie, ochrona macierzyństwa, wielodzietność, bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych oraz rodziny niepełne, bezradne w sprawach opiekuńczo-wychowawczych. Dodatkową formą pomocy dla rodzin stanowią również świadczenia rodzinne.

Tabela 5. Formy udzielanej pomocy w latach 2021-2023

Lp.	Wyszczególnienie	Liczba rodzin		
		2021	2022	2023
1.	Świadczenia rodzinne	115	115	111
2.	Świadczenia z funduszu alimentacyjnego	11	11	10
3.	Karty Dużej Rodziny	20	39	23
4.	Posiłki dla dzieci w szkołach	31	30	30
5.	Pomoc żywnościowa w ramach programu POPŻ 2021	157	126	108

Źródło danych: Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Czeremsze

Tabela 6. Zestawienie liczby rodzin korzystających z pomocy społecznej oraz objętych procedurą „Niebieskiej Karty”, w których zdiagnozowano trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczej.

Lp.	Wyszczególnienie	2021	2022	2023
1.	Liczba wszystkich rodzin objętych pomocą społeczną	140	137	135
2.	Liczba wszystkich rodzin z dziećmi objętymi opieką Ośrodka Pomocy Społecznej	24	21	20
3.	Liczba wszystkich rodzin z dziećmi objętymi opieką Ośrodka Pomocy Społecznej w których zidentyfikowano trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych	11	13	11
4.	Liczba rodzin z którymi Ośrodek Pomocy Społecznej zajmował się w na podstawie Niebieskich Kart	12	6	8
5.	Liczba rodzin z dziećmi którymi Ośrodek zajmował się na podstawie Niebieskich Kart	4	4	6
6.	Liczba rodzin z dziećmi którymi Ośrodek Pomocy Społecznej zajmował się na podstawie Niebieskich Kart, w których zidentyfikowano trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczej	4	4	4

Źródło danych: Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Czeremsze

Powyższe dane wskazują, że w 2023r. w 6 rodzinach wychowujących dzieci prowadzono procedurę „Niebieskiej Karty”, z czego trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczej zidentyfikowano w 4 z tych rodzin.

Tabela 7. Zestawienie liczby rodzin korzystających ze wsparcia asystenta rodziny oraz umieszczonych w pieczy zastępczej, za które gmina Czeremcha ponosi odpowiedzialność z tytułu pobytu w pieczy zastępczej.

Rok	Liczba rodzin z dziećmi objętych opieką Ośrodka Pomocy Społecznej	Liczba rodzin z dziećmi przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczej objętych opieką Ośrodka Pomocy Społecznej	Liczba rodzin objętych wsparciem asystenta rodziny	Liczba dzieci w rodzinach objętych wsparciem asystenta rodziny	Liczba rodzin w stosunku do których wnioskowano do Sądu o odebranie dzieci	Liczba dzieci za które Gmina Czeremcha ponosi wydatki z tytułu pobytu w pieczy zastępczej
2021	44	11	13	36	0	2
2022	41	13	13	34	0	2
2023	40	11	-	-	0	2

Źródło danych: Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Czeremsze

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Czeremsze współfinansował koszty pobytu dzieci w pieczy zastępczej odpowiednio w kwotach: w 2021r. - 6.019,16zł, w 2022r. – 9.186,38 zł, w 2023r. – 13.831,78 zł.

Ze wsparcia w formie stypendium socjalnego w 2021 roku skorzystało 36 dzieci z 15 rodzin, w roku 2022 skorzystało 26 dzieci z 16 rodzin, w roku 2023 ze stypendium socjalnego skorzystało 23 dzieci z 15 rodzin. Do dodatku mieszkaniowego upoważnionych było w roku 2021 – 34 rodziny, roku 2022 - 32 rodziny, w roku 2023 – 30 rodzin. Z rozeznania pracowników socjalnych wynika, że na terenie gminy Czeremcha zamieszkują rodziny u których występują problemy z należyтым zabezpieczeniem podstawowych potrzeb swoich małoletnich dzieci oraz zaniedbania opiekuńcze i wychowawcze, co niekiedy skutkuje postanowieniami sądu o ograniczeniu praw rodzicielskich.

3. PROBLEMY DOSIĘGAJĄCE DZIECI I ICH RODZINY

3.1 Uzależnienia i przemoc domowa

Rodzina jest i pozostanie najkorzystniejszym środowiskiem dla rozwoju i funkcjonowania dziecka. Jednak nie jest obojętną sprawą, jaki w rodzinie panuje klimat emocjonalny oraz na jakich fundamentach jest oparta i zorganizowana. Nie trzeba pogłębianych

badania, by stwierdzić, że alkoholizm wpływa na obniżenie poziomu materialno-bytowego i kulturowego rodziny, a także na naruszenie poczucia bezpieczeństwa domowników. Alkoholizm rodziców odgrywa znaczącą rolę w powstawaniu niekorzystnej atmosfery wychowawczej, wypełnionej napięciami, nerwowością, niepokojem, jak też zaburza panujące w niej stosunki uczuciowe. Dzieci wychowujące się w takich rodzinach narażone są na nieprawidłowy rozwój psychospołeczny.

Kolejnym zjawiskiem, które miewa wpływ na funkcjonowanie rodziny, jest narkomania. Zażywanie narkotyków wywołuje poważne problemy osobiste i społeczne, mogące nieść konsekwencje dla młodego pokolenia, zwłaszcza gdy rodzice, opiekunowie i inni dorośli nałogowo sięgają po narkotyki. Uzależnione od narkotyków osoby dorosłe nie są w stanie stworzyć dzieciom podstawowych warunków do rozwoju i nauki, a nieraz nawet zapewnić pożywienie, czego następstwem może być umieszczenie dzieci w wyspecjalizowanych ośrodkach opieki.

Istotną rolę w profilaktyce i rozwiązywaniu problemów uzależnień oraz przeciwdziałaniu przemocy domowej na terenie gminy w Czeremsze odgrywają: Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, Zespół Interdyscyplinarny, świetlica szkolna oraz świetlica znajdująca się w Gminnym Ośrodku Kultury w Czeremsze, Komisariat Policji, Środowiskowy klub sportowy „Kolejarz” w Czeremsze, Poradnia Leczenia Uzależnień w Hajnówce oraz Wydział Rodzinny i Nieletnich Sądu Rejonowego w Bielsku Podlaskim.

Przemoc domowa jest problemem, który może dotknąć każdego człowieka. Nie ma znaczenia ani wiek, ani rodzaj wykształcenia, ani pozycja społeczna czy wykonywany zawód. Trzeba pamiętać, że nie ma jednej przyczyny przemocy w rodzinie. Do przemocy dochodzi w wyniku współwystępowania i interakcji (wzajemnego oddziaływania na siebie) różnych czynników społecznych, kulturowych i psychologicznych. Możemy mówić o elementach ryzyka, które zwiększają prawdopodobieństwo pojawienia się przemocy w rodzinie, ale nie możemy stwierdzić, że są jej przyczyną. Należą do nich m. in.: normy społeczne i kulturowe, przemoc w rodzinie pochodzenia, środowisko społeczne i warunki życia, uzależnienie/nadużywanie alkoholu i innych środków psychoaktywnych oraz osoba sprawcy przemocy, jego cechy osobowości. Ofiarami przemocy są niejednokrotnie osoby słabe fizycznie, psychicznie, o niskim poczuciu własnej wartości, zależne od sprawcy. Na ogół są to kobiety i dzieci, rzadziej osoby niepełnosprawne, starsze i chore.

Podstawowym dokumentem regulującym kwestie przemocy w rodzinie w ujęciu prawnym jest Ustawa z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz.

U z 2021 r., poz. 1249). Na podstawie ww. ustawy zostało wydane rozporządzenie regulujące kwestie procedury „Niebieskiej Karty”.

Dzieci z rodzin borykających się z problemem alkoholowym doświadczają wielu traumatycznych przeżyć. W rodzinie alkoholowej często brakuje środków na zaspokojenie podstawowych potrzeb, ograniczone bywają możliwości zaspakajania potrzeb wyższego rzędu. W rodzinie dominuje atmosfera niepokoju, napięcia, nerwowości i lęku. Dzieci z rodzin dotkniętych chorobą alkoholową często przedwcześnie wchodzą w rolę dorosłych, czują się inne, gorsze od rówieśników, nierzadko doświadczają przemocy. Doświadczenie życia w rodzinie z problemem alkoholowym pozostawia w nich piętno na całe życie. Niewłaściwie realizowanie funkcji opiekuńczo-wychowawczej w tych rodzinach jest jedną z najczęstszych przyczyn pozbawienia lub ograniczenia władzy rodzicielskiej.

III. ORGANIZACJA WSPARCIA RODZINY

Wspieranie rodziny przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo - wychowawczych to zespół planowych działań mających na celu przywrócenie rodzinie zdolności do wypełniania tych funkcji. Wspieranie rodziny jest prowadzone za jej zgodą i aktywnym udziałem, z uwzględnieniem zasobów własnych oraz źródeł wsparcia zewnętrznego. Obowiązek wspierania rodziny przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo - wychowawczych oraz organizacji pieczy zastępczej, w zakresie ustalonym ustawą z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. z 2023 r. poz. 1426), spoczywa na jednostkach samorządu terytorialnego oraz na organach administracji rządowej. Obowiązek ten jednostki samorządu terytorialnego oraz organy administracji rządowej realizują w szczególności we współpracy ze środowiskiem lokalnym, sądami i ich organami pomocniczymi, Policją, instytucjami oświatowymi, podmiotami leczniczymi, a także kościołami i związkami wyznaniowymi oraz organizacjami pozarządowymi.

IV. CELE: GŁÓWNY I SZCZEGÓŁOWE

Cel główny: Stworzenie spójnego systemu wspierania rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo -wychowawczej na terenie gminy Czeremcha

Cele szczegółowe wynikają z przeprowadzonej diagnozy potrzeb w gminie

Czeremcha i są to:

1. Wspieranie rodzin w prawidłowym funkcjonowaniu i podejmowanie działań zapobiegających ich wykluczeniu społecznemu.
2. Współpraca instytucji i organizacji działających na rzecz mieszkańców gminy w celu poprawy funkcjonowania rodziny.
3. Kształtowanie właściwych postaw społecznych i rodzicielskich oraz podniesienie świadomości w zakresie wartości rodziny i odpowiedzialności za nią
4. Promowanie alternatywnych form spędzania wolnego czasu w gronie rodziny
5. Aktywizacja społeczna i zawodowa członków rodzin.

V. ZASOBY GMINY CZEREMCHA - REALIZATORZY i PARTNERZY PROGRAMU

Realizatorem zarazem Koordynatorem Programu jest Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Czeremsze we współpracy takich podmiotów i instytucji jak:

- Urząd Gminy w Czeremsze,
- Gminny Ośrodek Kultury w Czeremsze,
- Zespół Szkolno – Przedszkolny w Czeremsze
- Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Hajnówce
- Sąd Rejonowy w Bielsku Podlaskim,
- Gminny Zespół Interdyscyplinarny na rzecz przeciwdziałania przemocy domowej,
- Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych,
- Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Hajnówce,
- Komenda Powiatowa Policji w Hajnówce,
- Powiatowy Urząd Pracy
- Organizacje pozarządowe
- Parafie i związki wyznaniowe
- Punkt Konsultacyjny przy GOPS w Czeremsze
- Zakłady Opieki zdrowotnej

Zasoby ludzkie - specjaliści z różnych dziedzin.

VI. REALIZACJA CELÓW PROGRAMU

Cel 1: Wspieranie rodzin w prawidłowym funkcjonowaniu i podejmowanie działań zapobiegających ich wykluczeniu społecznemu.

Działania	Realizatorzy	Wskaźniki realizacji działań	Terminy realizacji
Rozeznanie potrzeb i organizowanie pomocy finansowej i rzeczowej	Ośrodek Pomocy Społecznej, organizacje pozarządowe	- liczba rodzin korzystających z pomocy	2024 - 2026
Realizacja zadań zleconych i programów skierowanych na rodzinę (Karta Dużej Rodziny, świadczenia rodzinne, fundusz alimentacyjny, stypendia, dożywianie w szkołach, itp.)	Ośrodek Pomocy Społecznej, szkoły, organizacje pozarządowe	- liczba rodzin korzystających ze świadczeń rodzinnych - liczba rodzin korzystających z Funduszu alimentacyjnego - liczba rodzin korzystających ze stypendium szkolnego - liczba rodzin korzystających z Karty Dużej Rodziny - liczba rodzin korzystających z wyprawki szkolnej; - liczba dzieci korzystających z dożywiania w szkole (z określeniem z ilu rodzin).	2024 - 2026
Udział w organizowaniu i wspieraniu akcji charytatywnych wspierających potrzeby bytowe rodzin	Ośrodek Pomocy Społecznej, organizacje pozarządowe, kościoły, szkoła	- liczba zorganizowanych akcji - liczba rodzin i osób , w tych rodzinach, które otrzymały wsparcie	Doraźnie – z wynikającej potrzeby

Cel 2: Współpraca instytucji i organizacji działających na rzecz mieszkańców gminy w celu poprawy funkcjonowania rodziny.

Działania	Realizatorzy	Wskaźniki realizacji działań	Terminy realizacji
Podejmowanie działań w zakresie zwalczania zjawiska przemocy w rodzinie	Zespół Interdyscyplinarny	- liczba Niebieskich kart, w tym: niezasadnie wszczętych, zamkniętych i z przemocą skierowaną na dziecko	2024 – 2026

Podejmowanie działań w zakresie profilaktyki i zwalczania uzależnień	Gminna Komisja Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych	- liczba rodzin z problemem alkoholowym - liczba osób funkcjonujących w rodzinie zgłoszonych do Komisji, w tym: uznanych za uzależnione, uznanych za pijące szkodliwie i nieuzależnionych	2024 – 2026
Współpraca osób zajmujących się pomocą rodzinie w celu określenia kierunków wsparcia rodziny, w tym dysfunkcyjnej	Pracownicy socjalni, pedagodzy, psychologowie, asystent rodziny, kuratorzy, dzielnicowi	- liczba rodzin objętych wsparciem	2024 – 2026
Działania edukacyjne skierowane na przeciwdziałanie patologiom, tj. przemocy, uzależnieniom, itp	Zespół Szkolno – Przedszkolny	- liczba przeprowadzonych działań edukacyjnych, w tym z udziałem specjalistów; - liczba uczestników poszczególnych działań	cyklicznie
Współpraca z podmiotami i instytucjami zajmującymi się rodziną	Ośrodek Pomocy Społecznej, szkoła, przedszkole, sąd rodzinny, prokuratura, policja, ochrona zdrowia, Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie	- liczba złożonych wniosków do sądu rodzinnego dotyczących problemów opiekuńczych i wychowawczych - liczba dzieci zgłoszonych przez OPS do pieczy zastępczej i umieszczenia w placówkach opiekunczo-wychowawczych.	w miarę potrzeb
Wspieranie rodziny w formie asystenta rodziny	Ośrodek Pomocy Społecznej	- liczba rodzin korzystających ze wsparcia asystenta rodziny	w miarę potrzeb
Edukacja rodzin w zakresie postaw prozdrowotnych i monitoring sytuacji zdrowotnej dzieci z rodzin wymagających wsparcia.	Ochrona zdrowia, szkoła, przedszkola	- liczba działań edukacyjnych prozdrowotnych; - liczba ich uczestników poszczególnych form edukacyjnych; - liczba rodzin wymagających systematycznego monitoringu przez pielęgniarkę lub lekarza	w miarę potrzeb

Cel 3: Kształtowanie właściwych postaw społecznych i rodzicielskich oraz podniesienie świadomości w zakresie wartości rodziny i odpowiedzialności za nią

Działania	Realizatorzy	Wskaźniki realizacji działań	Terminy realizacji
Realizacja działań profilaktycznych i edukacyjnych dla rodziców (warsztaty ,pogadanki, konsultacje, kampanie społeczne, itp.)	Szkoły, przedszkola, organizacje pozarządowe, Ośrodek Pomocy Społecznej, Gminna Komisja Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Zespół Interdyscyplinarny, kościół, Gminny Ośrodek Kultury, Sportu i Rekreacji	- liczba działań profilaktycznych i edukacyjnych; - liczba uczestników tych działań	2024 - 2026
Organizowanie imprez okolicznościowych i innych działań ukierunkowanych na rodzinę promujących wartości, zdrowy styl życia, więzi rodzinne, itp.	Szkoły, przedszkola, organizacje pozarządowe, Ośrodek Pomocy Społecznej, Gminny Ośrodek Kultury	- liczba inicjatyw lokalnych - liczba uczestników inicjatyw	cykliczne

Cel 4: Promowanie alternatywnych form spędzania wolnego czasu w gronie rodziny

Działania	Realizatorzy	Wskaźniki realizacji działań	Terminy realizacji
Organizowanie dla młodzieży zajęć hobbystycznych , kółek zainteresowań, wolontariatu, udziału w rekonstrukcjach, itp.	Gminny Ośrodek Kultury, szkoły, organizacje pozarządowe	- ilość zdarzeń- ilość osób korzystających z poszczególnych zajęć	2024 – 2026
Poszerzenie oferty zajęć dla rodziny, gry terenowe i inne zajęcia ukierunkowane na działania zespołowe rodziny	Gminny Ośrodek Kultury, organizacje pozarządowe	-liczba działań zespołowych rodziny	2024 – 2026
Działania edukacyjne i promowanie alternatywnych form spędzania czasu wolnego w gronie rodziny	Szkoły, przedszkola, organizacje pozarządowe, Gminny Ośrodek Kultury, Ośrodek Pomocy Społecznej	- liczba działań edukacyjnych; - liczba uczestników	cykliczne

Cel 5: Aktywizacja społeczna i zawodowa członków rodzin.

Działania	Realizatorzy	Wskaźniki realizacji działań	Terminy realizacji
Aktywizacja młodzieży do współpracy przy planowaniu i realizacji zadań na rzecz społeczności lokalnej	Gminny Ośrodek Kultury, Sportu i Rekreacji, Ośrodek Pomocy Społecznej, szkoły, organizacje pozarządowe	- liczba aktywnie uczestniczących w danej inicjatywie społecznej	Zgodnie z podejmowanymi działaniami
Aktywizacja zawodowa poprzez m. in. takie działania jak: spotkania z doradcą zawodowym, udział pracach społecznie użytecznych, prace interwencyjne, staże, kursy i szkolenia organizowanych przez instytucje i organizacje dla mieszkańców gminy Czeremcha	Powiatowy Urząd Pracy, szkoły, organizacje pozarządowe, Ośrodek Pomocy Społecznej.	- liczba osób, które skorzystały z poszczególnych form wsparcia	2024 - 2026

VII. ADRESACI PROGRAMU

Adresatami Programu są dzieci i rodziny z terenu gminy Czeremcha, a w szczególności rodziny przeżywające trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych.

VIII. FINANSOWANIE PROGRAMU

Program będzie finansowany ze środków budżetu Gminy Czeremcha, budżetu państwa, innych źródeł.

IX. MONITOROWANIE PROGRAMU

Wszystkie podmioty i instytucje działające na rzecz rodzin zamieszkujących teren gminy Czeremcha, każdego roku do 10 lutego będą zobowiązane złożyć informacje dotyczące realizacji programu zgodnie z załącznikiem 1 do niniejszego programu. Monitoring realizacji programu odbywał się będzie poprzez dokonanie corocznej oceny realizacji poszczególnych celów programu i ich wskaźników jako załącznik corocznego sprawozdania z realizacji zadań z zakresu pomocy społecznej. Sprawozdanie to będzie składane do 31 marca każdego roku za rok poprzedni do Rady Gminy Czeremcha. Ujmowało ono będzie zbiorczą informację (z danych przekazanych przez realizatorów poszczególnych działań) z realizacji programu. W wyniku powyższej analizy dopuszczalne jest ewentualne dokonanie zmian np. w zakresie

realizowanych zadań oraz modyfikacji kierunków działania w przypadku istotnych zmian społecznych, które mogą pojawić się poprzez, np. zmianę regulacji prawnych, powstanie nowych problemów społecznych w tym obszarze. Ponadto jednym z elementów monitoringu jest zobowiązanie ustawowe do przygotowywania sprawozdań rzeczowo-finansowych z zakresu wspierania rodziny oraz przekazywanie ich właściwemu wojewodzie, w wersji elektronicznej, z zastosowaniem systemu teleinformatycznego. Wskazane narzędzia pozwolą na realizację efektywnego monitoringu realizacji Gminnego Programu Wspierania Rodziny na lata 2024-2026.

Program będzie ewaluowany poprzez systematyczną sprawozdawczość Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Czeremsze.